

Užsienis. Susitarimų protokolai dažnai paprasčiausiai prapuola

Privatizavimas Baltarusijoje – ties nauja starto linija

► **INVESTUOTOJAI BALTARUSIJOJE** turi atitikti 25 sąlygas, tačiau niekas negali jų išvardinti. VLADIMIRO IVANOVO NUOTR.

Privatizavimas Baltarusijoje kelerius metus strigo, nes valstybiniai koncernai, kuriems šiuo metu priklauso įmonės, nenori prarasti valdžios ir įtakos, tačiau šalies skolinimosi limitai ne begaliniai, todėl šiemet privatizavimo procesas turėtų paspartėti.

Prieš beveik dvejus metus Baltarusijos vyriausybė patvirtino ambicingą trejų metų valstybės įmonių privatizavimo planą. Per trejus metus 500 valstybės įmonių turėjo būti reorganizuotos į akcines bendroves ir parduotos aukcionuose. Taip pat buvo planuojama parduoti valstybei priklausančių įmonių akcijas. Tokių įmonių yra daugiau kaip 100. Į sąrašus pateko įvairaus dydžio įmonės. Tarp jų ir Baltarusijos pramonės gigantai: MAZ (Minsko automobilių gamykla), „BelAZ“ (viena iš trijų didžiausių savivarčių gamintojų pasaulyje), Minsko variklių gamykla ir kt.

Daugelis Baltarusijoje ir už jos ribų po šio sprendimo tikėjosi, kad keisis Baltarusijos ekonomikos modelis. Baltarusijos privatizavimo institucija pranešė, kad pagal nustatytą grafiką reorganizavo šimtus įmonių į akcines bendroves.

Privatizavimo planas buvo taisomas kelis kartus: vienos įmonės buvo išbrauktos iš šio sąrašo, kitos į jį įrašytos. Po pakeitimų į sąrašą pateko du stambūs valstybiniai bankai ir monopolinė telekomunikacijų bendrovė „Beltelekom“. Minske, Londone, Frankfurte ir Vilniuje surengtuose investicijų forumuose buvo pristatomos privatizavimo galimybės Baltarusijoje. Buvo pranešama, kad valstybė aktyviai derasi su investuotojais.

Suprasti sunku

Tačiau 2010 m., praėjus trejiems metams nuo šio proceso pradžios, privatizavimas beveik nepajudėjo iš vietos. Parduotas įmones galima suskaičiuoti ant vienos rankos pirštų, o 2009 m. buvo sudarytas tik vienas stambesnis sandoris. Baltarusijos „BPS-Bank“ už 280 mln. USD buvo parduotas Rusijos „Sberbankui“. Tokią prarają tarp oficialių ketinimų ir rezultatų lėmė Baltarusijos ekonomikos modelio ypatumai.

Valstybei nuosavybės teise priklausančios įmonės (respublikinės unitarinės įmonės, RUP) yra pavaldžios ministerijoms ir koncernams (valstybiniams gamybos susivienijimams, GPO). Stambiausi yra šie valstybiniai koncernai: „Belenergo“ (energetika), „Belgospischeprom“ (maistas ir gėrimai), „Bellesbumprom“ (miškų

kirtimas ir medienos apdorojimas), „Belneftekhim“ (naftos ir cheminių produktų pramonė).

Užsienio investuotojams itin sunku suprasti įmonių priklausomybę GPO. Tai administracinio, o ne sutartinio pobūdžio santykiai, jie nėra aiškiai apibrėžti įstatimuose. GPO nėra valdžios institucijos, tačiau turi daugelį galių, kurios paprastai priklauso valdžios institucijoms.

GPO nustato, koks turi būti įmonių pelningumas, darbuotojų skaičius, atlyginimai, pajamos ir pan. Įmonių direktoriai atsako už tai, kad šie tikslai būtų pasiekti. Valstybės įmonės saugomos nuo konkurencijos, jos gauna valstybinių užsakymų, sulaukia valstybinių investicijų.

Tiek ministerijos, tiek GPO nenori atiduoti visos savo valdžios. Tokį požiūrį galima suprasti, nes privatizavus bendroves nereikės tiek valdininkų, o tam tikrais atvejais ir pačių GPO. Visos privatizuotos įmonės galėtų nuspręsti, kad joms neverta priklausyti šiems koncernams.

25 sąlygos

Daugelio Baltarusijos valstybės įmonių vadovai šiuo metu nori bendradarbiauti su užsienio investuotojais ir gauti daugiau ekonominės laisvės. Jie nori atsiskaityti valdybai, o ne GPO. Ministerijos ir koncernai nesiima beveik jokių priemonių, kad paspartintų privatizavimą.

Priešingai – ketinimų protokolai pasimeta, susitikimai atidedami, projektai atmetami, neįmanoma susigaudyti, kas priima sprendimus.

Premjeras reikalauja paskubinti privatizavimo procesus ir nustatyti GPO didesnius tiesioginių užsienio investicijų rodiklius.

Aleksandras Lukašenka, Baltarusijos prezidentas, susitinka su naujais potencialiais strateginiais investuotojais, tačiau įspėja, kad visi investuotojai turi atitikti 25 sąlygas ir kad jokia įmonė Baltarusijoje nebus parduota su nuolaida.

O ekspertai ir įmonės tik spėlioja, kokios iš tiesų yra šios 25 sąlygos. Investuotojai savo ruožtu stebisi, kodėl, gavę prezidento, premjero ar aukšto pareigūno leidimą dalyvauti privatizuojant įmonę, jie įstringa bevaisėse derybose.

Vis dėlto ši maišatis gali tęstis neilgai. Baltarusijos skolinimosi galimybės yra ne begalinės. Paskatinta TVF vyriausybė steigia naują privatizavimo instituciją ir rengia 25 bendrovių, kurios bus parduotos užsienio investuotojams, sąrašą. Renkasi tarptautinį patarėją privatizavimo klausimais. Parlamentas rengia naują privatizavimo įstatymą.

2010 m. gali būti sudaryti bent keli maži arba vidutinio dydžio sandoriai, taip pat parduotas dar vienas stambus valstybinis bankas arba naftos perdirbimo gamykla. Ministerijos ir GPO vis labiau spaudžiamos pritraukti užsienio investicijų. Todėl pagaliau galime sulaukti privatizavimo Baltarusijoje pradžios.

► **EDVINAS KAMINSKAS, Lietuvos komercijos atašė Baltarusijoje:**

Įvairių ekspertų vertinimu, valstybės nuosavybės dalis Baltarusijos ekonomikoje sudaro apie 72%. Jau daugelį metų investuotojai, tarp jų ir Lietuvos, stebi šalyje vykstančius verslo liberalizavimo procesus ir laukia, kada galėtų dalyvauti privatizuojant valstybės įmones.

2009 m. rugpjūčio 6 d. Aleksandras Lukašenka, Baltarusijos prezidentas, patvirtino dekretą Nr. 10. Šis dekretas nustatė taisykles, kurios turi palengvinti investuotojų veiklą Baltarusijoje.

2009 m. Baltarusija susitarė su Tarptautiniu valiutos fondu (TVF) dėl 3,46 mlrd. JAV dolerių lengvatinės paskolos. TVF Baltarusijos valdžiai išskėlė tam tikrų reikalavimų. Baltarusija turi nustatyti lankstesnę valiutų kurso svyravimo koridorių, vykdyti griežtą fiskalinę politiką, vengti biudžeto deficito, taip pat imtis intensyvių struktūrinių reformų ir privatizavimo. TVF rekomendavo iki 2009 m. pabaigos parengti privatizuojamų bendrovių sąrašą.

Ponas Lukašenka pasirašė potvarkį, kuris Valstybės turto komitetą (VTK) įpareigojo parduoti penkių valstybės valdomų akcinių bendrovių akcijas: OAO „Bobruisko mašinų ir prietaisų gamyklos“, spynų gamybos bendrovės OAO „Volmet“, OAO „Lydos metalo liejimo ir apdirbimo įmonė“, buitinės chemijos gamybos OAO „Barchim“ ir OAO „Račicos tekstilė“ akcijas. Šių įmonių sąrašą parengė VTK su Pasaulio banku (PB) ir TVF.

2007 m. liepos 14 d. vyriausybė patvirtino įmonių, kurios turėjo būti paverstos akcinėmis bendrovėmis ir parduotos 2008–2010 m. Šios penkios viršuje minimos bendrovės yra iš šio sąrašo. VTK pranešė, kad šios penkios įmonės bus parduotos 2010 m. Jų kaina bus nustatyta, kai bus įvertinti jų finansiniai duomenys.

2009 m. pabaigoje VTK jau skelbė du pardavimui ruošiamų akcinių bendrovių sąrašų variantus (vienaame buvo 5 akcinės bendrovės, kitame – 7). Po korekcijos iš jo vienos įmonės buvo pašalintos ir atsirado naujų. PB ir TVF nuolat konsultuoja Baltarusijos vyriausybę privatizavimo klausimais. Baltarusijai buvo pasiūlyta sukurti Privatizavimo agentūrą. Baltarusijos vyriausybė planuoja Nacionalinę investicijų agentūrą reorganizuoti į Privatizavimo agentūrą. Baltarusijos ekonomikos ministerija parengė atitinkamo įsakymo projektą. Agentūrą planuojama sukurti per pirmąjį 2010 m. pusmetį, kai bus priimtas naujas privatizavimo įstatymas. Jo projektą vyriausybė svarstys pavasario sesijos metu.

PB rekomendavo Baltarusijos vyriausybei konkurso būdu išrinkti finansų konsultantus. VTK pakvietė 6 užsienio agentūras potencialių investuotojų paieškai. Tai „Sberbank Rossii“, kompanija „Rothschild“, „Renaissance Capital“, „Ernst & Young“, „KPMG“ ir „UNITER Investment Company“. Įmonių, kurios turi tapti akcinėmis bendrovėmis, ir įmonių, kurias ruošiamasi parduoti, sąrašus galima rasti Baltarusijos ekonomikos ministerijos